

SZATHMÁRI ISTVÁN

V. M.

SZATHMÁRI ISTVÁN (1954) Budapest

Vidékről jött fel, uram, naponta utazott, ronda, kopott busszal, először rossz, köves utakon, majd mikor a város peremére értek, már aszfalton szuszogott, döcögött a jármű, ez egy kész világ volt odabenn, saját törvényekkel, szokásokkal, igen, mindig ugyanazok jöttek, mentek, közélről ismerték egymást, éveken át tartott ez, uram, a sofőr szinte családtagnak számított, kedélyes, nagydarab ember, és a váltótársa is, a zene szólt, még rendelni is lehetett olykor, ABBA, mondta V. M., és megigazította pliszírozott szoknyáját, és ment a filing már kora reggel, előbb a tanyasi, majd később a kisvárosi tájban, ilyenkor fekszik le a nagymamám újból, szólalt meg V. M. a mellette ülőnek, a tyúkok meg csak károgjanak, gondolja, nagyapám meg már valahol a határban pár fityók után, mindezt V. M. mesélte, uram, tehát jött fel minden reggel az iskolába, és mi, városiak, ezen csak neveltünk, nekünk elég volt tíz-húsz perc, és már bent is voltunk a rideg, kongó épületben, ahol az iskolaszolgák szorgalmasan tették a dolgukat, köztük Luka úr is, aki a diákok kedvence volt, mindig új söprűvel és habfehér felmosóronggyal defilírozott előttünk, makulátlan, kék köpenyben, gondosan fésült, olajozott hajjal, mosolyogva, mint aki egész éjszaka arra várt volna, hogy jöjjön már az a sok ronda gyerek, szeplősen, taknyosan, néha bűdös szájjal, mert volt, hogy egészen közel hajolt az emberhez, sokszor kínossá vált ez, uram, de csak a fiúkhöz, igen, és a lányok csak vihogtak, röhögtek ezen, és utána ugratták a kiszemeltet, aki pirult vagy rúgott inkább zavarában. Luka úr ott lakott az épület hátsó részében, takaros kis szobája volt, és még egy parányi kertje is az udvar sarkában, ahová mindenfélét ültetett, délutánonként locsolókannával járta körül apró birodalmát, és fütyörészett, igen, azok mesélték el ezt nekem, uram, szégyellvén kicsit, akik néha engedve a hívásnak, a kísértésnek meglátogatták őt, ilyenkor hal-kan szólt a rádió, és Luka úr, a családtalan ember úgy ült a csipkével letakart székén, mint egy nagy család feje. Finom süteményekkel és porcukros ratlukkal kínálta a kíváncsiskodó, de azért mégis zavarban levő vendéget, aki arra gondolt, jó lesz nem dicsekedni mindezzel, igen, de valami mégis marasztalta, hogy utána együtt kimenjenek a kertbe, ahol Luka úr szinte botanika-órát tartott, elvégre iskolában dolgozott, finomkodva szólt a virágjaihoz, mármár becézte őket, közben azért óvatosan figyelte, miként reagál a vendég, majd sóhajtott egyet, és gyorsan bezárkózott a szobájába. A diák meg csak ácsorgott, majd bizonytalanul elindult a kijárat felé.

V. M. vonzó volt, egészséges, majd kicsattanó testtel, csillogó, fénylő bőrrel, fekete szemekkel, egyszer a kémia tanárnő, aki állandóan fehér köpenyben járt, mint valami orvos, és a fogai örökké rúzsosan villogtak, percenként hullott le az arcáról a hósínű púder az asztalra, akár a Drakula, mondta egyszer egyikünk, és ezt mintha meghallotta volna, elvicsorította magát, és akkor tényleg olyan volt, uram, még ma is lúdbőrözik a hátam, ha erre gondolok, tehát ő mondta egyszer, hogy V. M. a legszebb lány az osztályban, és ekkor még több krétapor került a zöld asztalra, szinte havazott, és a többi lány mocorogni kezdett, majd halk zúgás hallatszott, visszafogott moraj, és V. M. nem érezte magát a legjobban, feltételeztem, feszengett a széken, jobbra-balra nézett, majd csak maga elé, de azért jólesett, jóleshetett neki, hát persze, és akkor

én arra gondoltam, közelebről kellene megnézni, észlelni, tapasztalni mind-
ezt, és követni kezdtem a tekintetemmel, pásztáztam rajta, de csak a ronda kö-
penyig jutottam el, azonban mintha sejtettem volna, lesz ez még tovább is, igen.

Egy másik tanárunk, az aggregény technikatanár abban a talponállóban
ebédelt tanítás után, ahol a város legolcsóbb sörét árulták, és ahol mi is ösz-
szeverődtünk a fárasztó, unalmas és néha már-már elviselhetetlen órák után,
kellett a sör, csak úgy üvegből ittuk, és ha jókedvünk kerekedett, odaintettünk
a közelünkben evő, csámcsogó technikatanárnak a sörrel, aki zavartan bic-
centett, közben csak tömte magába az ételt, az iskola legendája szerint vala-
mi titkos kapcsolat volt a púderhullató kémiatanárnő és közte, néha együtt
mentek el a kisvárosi őszben a Kiserdő felé, és ilyenkor persze beindult a ta-
lálgatás. Egyszer, mesélték, egy kötélén lógó férfira bukkantak, mindjárt az
erdő elején, a férfit ismerte a fél város, egyházi körökben mozgott, uram, ma
sincs erre magyarázat, utána nem sétáltak arra egy darabig, így a legenda, és
én akkor sokszor elképzeltem, hogyan is himbálta a hullát a fel-feltámadó
szél, és miként rebentek szét hajnalban a varjak, észlelvén a különöset, a
nem oda illőt, hogy utána csak károgjanak a közeli foci pályára zöld fűvére száll-
va, ahol a beomlott öltözőkből mindig férfiszag áradt, tavaszoként itt állítot-
ták fel a ringlispílt, itt árulták az aranyszínű, mandulás törökméz, és itt mér-
ték a helyi lókereskedőknek a fekete sört, hogy majd elpakolván, újból a mecs-
cseké legyen a vezényszó. Közben a szomszédos temetőben temettek vagy
csendes kapálásba kezdtek a sírok körül. Egy régi barátomat is itt helyezték
örök nyugalomra, hosszan kántált a pópa a temetésén, tömjénfüstbe burkoló-
zott a táj, de biztos voltam benne, a régi barát most is a kardéles ciprusokat
látja, és a vakító kék eget és a mozdulatlan tengert, mert ha tehette, arrafelé
tanyázott, az volt az igazi hazája, ha egyáltalán van ilyen, uram.

V. M. a kémiatanárnő megjegyzése után mintha másként viselkedett vo-
na, oda kellett figyelni, uram, rá, és ezt mind többször tettem, vettem észre
magamon, és már a köpeny is lekerült róla a képzeletemben, és hát ez nem is
volt olyan rossz, igen. Forróság öntött el, kipirult, égett az arcom.

Néha V. M. nem ment el a busszal. Pontosabban a későbbivel ment el.
Ilyenkor ő is eljött velünk a talponállóba, röhögött, vihogott, mint a többiek, de
mindenki tudta, még ha ki se mondtuk, ő egy más világ.

Mégis közelíteni kezdtem hozzá, az eddig számomra ismeretlen, idegen
valósághoz, a buszhoz, a sofőrhez, a tánczenéhez, ami szólt megállíthatatlan-
ul. Pedig büszke voltam, pontosabban akartam lenni arra, ami a miénk, az,
hogy van villamos meg korcsolyapálya, és zenés pincehelyek, és ott a placc,
ahova magunkfélék járnak, sokan külföldi utakról mesélnek, egzotikus, vad
kalandokról, gyönyörű nőkről, mindent magadó, kinyíló testekről, sejtelmes,
levegőbe emelő illatokról, Amerikába akartam akkor menni nagyon, ennek el-
lenére nem tárgítottam, számomra is megmagyarázhatatlan módon kerültem
bele az örvénybe, és hagytam, húzzon, vigyen minél lejjebb. Néztem, ahogy
iszik a sörből, és a remegő hab kiül az ajkára, és láttam azt is, hogy a többi
lány néha furcsán felnevet, és éreztem vagy sejtettem inkább, ebben azért
benne vagyok én is, és ilyenkor ránéztem a vastag kirakatüvegre, mert tudni
akartam, én vagyok-e én, vagy valaki más, de csak a maszatot észleltem, meg
a technikatanár elmosódott arcát, ahogyan tömi magába a reszketeg pacalt.

V. M. mesélte, egyik délután, mikor arany sugarakkal sütött a nap, a busz
megállt a kereszteződésnél, és befordult egy mellékútra, ami később már föl-
des úttá váltzott, és a közeli kukoricásban kötött ki. A sofőr kinyitotta az ajtó-
kat, leszállás, kiáltotta el magát nevetve a meglepett utasoknak, felhangosít-
totta a zenét, üvöltött az ABBA és a Boney M, gyertek, mire vártok, és nevetett
tovább, és szép lassan lekászálódott a társaság, mesélte V. M., az enyhe szél
rezgettette a sárga leveleket, hűvös volt már, de mégis olyan igazi nyárnak

tűnt minden, a sofőr kigombolta a sliccét, odébb állt, és röhögve parancsolta, könnyítetek magatokon, igen, és majdnem mindenki, mint akiket megbabonáztak, megcsinálta ezt, úgy kollektíven, igen, folytatta V. M., és utána még táncoltunk is egy kicsit, majd visszatértünk a szokásos útra.

V. M.-nek volt fiúja. Ezt is ő mesélte nekünk, és később láttuk is néha, ha ő is följött a „nagyvárosba”, szülei elhagyták, rokonoknál nevelkedett, de már lassan önállósodott, vagyis az szeretett volna lenni, egy gyárban dolgozott, három műszakban, csendes, félnék gyerekeknek tűnt, úgy messziről, persze, mert azért V. M. nem hozta be a bandába, és hát nekünk se hiányzott igazán. V. M. dominált. Ő irányította ezt az egészet. Tőle függtek a dolgok, akárha madzagon rángatná a fiút. Nevetve, de büszkén részletezte előttünk. Ha velem lennél, dűnnyögtem magamban az ócska kajáldában, nem így lenne, bizony, azonban újból valami ismeretlen érzés kapott el engem, uram, valami jóleső, izgató félelem vagy inkább várakozás, hogy vajon milyen is volna ilyenféleképpen. Igen.

Az apjának fegyvere volt, mondta nekem V. M., és észrevettem, mind többször csak nekem beszél, régimódi öltönyökben jár, fején kalap, de a zakója zsebében ott lapul a pisztoly, este meg az ágy alatt. Pénzre vigyázott, pontosabban vitte, szállította valahova. Csak ennyit tudott V. M. Egyszer elvette tőle, kölcsönvette egy tünde időre, hétvége volt, az apja a másik szobában matattott, az ágy alá nyúlt, tudta, melyik lábnál található, érezte diszkrét hidegségét, elegáns, hűvös, visszafogott darab halál, fogalmazott. Furcsa gondolataim támadtak akkor, folytatta, úgy tűnt, élet és halál ura vagyok, igen, és ebbe teljesen belezavarodtam, elöntött a víz, nedves lett mindenem, gyorsan visszahelyeztem a pisztolyt, kiszaladtam az udvarra, a nyári konyha előtt feküdtem le a fűre, a kék ég forgott fölöttem, nagyanyám csirkéi odább káráltak, megcsapott a lélegző föld illata, de a testem csak nem hagyott, hullámzott, tajtékzott, akár a tenger, és én elképzelttem, uram, ahogy a nagy mellei járnak a vitustáncot, vagy olyanokat csinálnak, mint a hullámvasút, és ez felcsigázott engem, mind többet gondoltam rá, habár sejteni véltem, valami azt suttogetta belül, talán mindezt szándékosan teszi, hogy van ebben az egészben valami kihívásszerű, tudatos, és ez riasztott kicsit, uram, megtorpantott, legyek már én a magam ura, fogadkoztam, de mégis.

A nyári szünet előtt kirándulni mentünk, víz is volt, uram, fürödni is lehetett, és V. M. elhozta a barátját, ott téblábolt közöttünk, láttuk a zavarát, de nem tettük szóvá, pár évvel volt idősebb nálunk, egy régi házban, a tóparton öltöztünk át, mellettem vetkőzött, váratlan indítatásból odanézttem, mielőtt felhúzta volna a fürdőnadrágját, mintegy bemérvén, tisztázván, mi is vár rám, minek készülök a helyére, persze ez nem volt tudatos, de mégis, valami már elindult bennem, láttam, hogy észrevette, de nem nézett vissza. Nem tudom, sejtett-e valamit, érzett-e, igen. Nem beszélünk. Odakinn erősen sütött a nap. A többiek fejeseket ugráltak a tóba.

Majd V. M. fiúja katonának ment. V. M. valami buliról, búcsúról beszélt. Hogy így akartak elköszönni tőle. A buszban kezdődött, folytatta, bömbölt a zene, a sofőr énekelt, remegtek az ócska jármű maszatos ablaktáblái, dohogott a motor, de most nem álltak meg a kukoricásban, mert V. M. sietett, mesélte, az igazi meglepetés csak ezután következett, azért még ittunk egy-két sört a falu kocsmájában, mondta, majd hazavitte a fiút, várj, kiáltotta a jövőd katonának, és az apja ágyához szaladt, ott volt a fegyver, ezen még ő is meglepődött kicsit, újból valami különös érzést produkált benne a pisztoly hidege, magához vette, és szaladt vissza a szobájába, a széles ágyra tette, és vetkőztetni kezdte a fiút, hevesen, gyorsan, izzadva, már félig részegen, fogd meg, súgta a fülébe, és a fiú nem tudta, mire is gondol, tétovázott, balozott, mint mindig, majd cselekedett végre, az egyik kezével a fegyverhez nyúlt, a másikkal V. M. ölét markolászta, ez

az, mondtam neki, mesélte kipirult arccal V.M., ez az, és hátravetette magát, a legszebb bugyimat húztam fel akkor, és sokatmondóan a szemembe nézett, és többször éreztem magamon a fémes, hűvös tárgy kéjt adó melegét.

Így akartam beavatni őt, folytatta később, felkészíteni a jövőre, és szünetet tartott, én meg döbbsentem hallgattam, nem néztem rá.

Az éjszaka furcsa álmaim voltak, majd csatagosan riadtam fel.

Miért mondja ezt el nekem, kérdezgettem magamtól. Riasztott az őszintesége, de azért mégis izgatott. Lépni fogok, határozta el. De éreztem, ő már megtette ezt helyettem. Azonban meghagyta az illúziót, az illúziómat, hogy hát én indultam el.

Türelmetlenül vártam, hogy jöjjön már, érkezzen az a rozoga, pöfögő gép. És láttam az arcán a fölényes mosolyt. Az elégedettséget. Amikor először átkaroltam, azt mondta, végre, és számba dugta a nyelvét. Mintha nem én lettem volna, uram. Nem.

Nem akartam, hogy kitudódjon, de már mindenki tudta. Még a Drakula kémia tanárnő is, igen, meg hát az aggregény technikatanár. Ha az utcán láttam őket, ahogy a Kiserdő felé veszik az irányt, biztos voltam benne, van véleményük a dolgról. Nem örültem ennek, de itt volt, fellebbezhetetlenül.

A hétfégi házat a haverom ajánlotta fel. Már hidegre fordult az idő, nem volt ott senki. Ott álltunk az ajtó előtt, csak ki kellett nyitni. A szoba falain idegen, ismeretlen emberek fényképei lógtak, akaratlanul is arra gondoltam, ők lesznek a tanúk, végigkövethetnek mindent, és már izgultam kicsit, mit várnak el tőlem, és majd mit adok. V. M könnyed volt, nevetett, kacarászott, mint aki sikeresnek érzi magát, láttam, észleli zavarom, és élvezi ezt, erőssé teszi, akárha a vidék, az akácfák, a szántóföldekről felszálló pára bosszúja volna ez. Sört ittunk, az olajkályha kattogott, de azért adta a meleget, és én is melegedni kezdtem, forrósodni, uram, elkapott valami erő, elszánás, bizonyítási kényszer, hát nem hagyom magam, nem, és szinte fájón, durván lenyomtam az ágyra, nem ellenkezett, már várta, biztosan várta, villant át az agyamon, hevesen csókoltam, vadul, és ő is ugyanígy tette, húztuk le egymásról a ruhát, ha túlozni akarnék, azt mondanám, téptük, igen, és végre látni véltem a hullámozó tengert, a bimbók táncát az ujjaim alatt, és arra gondoltam, a bugyi, a bugyi vajon ugyanaz-e, és odanéztam, számtalan fényes, fekete, izgó-mozgó szelyempikkely volt a lába között.

Gondolom, ő győzött, uram, de megtapasztalhattam a vesztes örömét. És azért néha meg tudtam lépni. És ilyenkor elcsodálkozott, és én meg már vártam, most jöjjön ő. Igen.

Én nem szerettem azt a lányt. Azt hiszem, tudta ezt. Igen. Néha szégyelltem, néha pedig toporzékolva vártam a hétfégi ház ajtaja előtt. Ha felnéztem az égre, nem is tudom, mit akartam. Talán jeleket. De utána gyorsan behunytam a szemem. Hogy ne lássak semmit.

És akkor jöttek a mendemondák. Hogy alkalmanként a busz ott parkol a házuk előtt. Mikor a sofőr nincs szolgálatban. Az a nagydarab, borostás arcú ember. Ilyennek képzeltem el. Feszül rajta a barna bőrkabát. Egyesek szerint néha mennek egy kört. Érintik a közeli erdőket. V. M. meg a sofőr. És odabent bömböl a tánczene. Volt, hogy az utasok hiába vártak a megállóban. A busz felszívódott a határban.

Ha rákérdeztem volna, éreztem, annyira nem is tagadná. Sőt, mintha büszke is lenne rá egy kicsit. Kihúzná magát. És a púderhullogató tanárnőre gondoltam, hogy milyen igaza is van. Ő a legszebb. Érd be ennyivel.

Azt a bugyit soha többet nem húzta fel nekem, uram.

Folyton úgy tűnt, mindez mással történik, igen. De azért annyira én vagyok benne. Szőröstül-bőröstül.

Vége lett az iskolának. Elutaztam. Ő is. De egy egészen más irányba. Közben baleset ért. Majdnem nyakig gipszben feküdtem egy távoli város kórházában, majd utána, egy még távolabbi ismerős csíkos nyugágyában a csenevész fák alatt. Meglátogatott. Nem is értette, mi van. Nevetett, de nem tudtam, őszintén teszi-e. Mikor hazament, egyesek szerint azt terjesztette, rokkant leszek végig. Ma sem tudom, igaz-e. De az igaz, hogy több mint egy évig sántikáltam, uram. Szégyelltem nagyon. Akkor ott, a kertben, vagy inkább udvaron, ápolni kezdett a köpeny alatt, közben nyomott a gipsz, és szaga is volt. Átütötte finoman a vér. Vérvirágok nőttek rajta, uram, a vérszegény fák alatt.

Tanultam tovább, de már egy másik városban. Jött ő is. A V. M. Nem örültem, uram. Egyszer az egyik barátom meglátogatott bennünket az albérletünkben. Ősz volt ugyan, de még meleg este. Az ablak kitérve, az udvari lakásokból átsűrődött a vacsora zaja. V. M. beszélgetés közben odament az ágyhoz, és hanyatt feküdt. Döbbenet néztük, ő meg bátran, elszántan vissza.

Ekkor határoztam el, vége lesz. Meg kell csinálni. Hazudnék, ha azt mondanám, uram, könnyen ment. Nem gondoltam volna, hogy ez neki fáj. Tévedtem. Ma sem tudom, miért vált le rólam olyan nehezen. A volt barátjával, akivel aztán újból összejött, akkor találkoztam utoljára, amikor még katona volt, és hazaengedték pár napra. Én is otthon voltam. A kifőzde előtt ácsorgott egyenruhában. Bólintottam és ő visszabólintott. Akár valami rossz filmben, uram.

Majd vagy harminc évig nem hallottam róla. V. M.-ről. Egy városi eseményen bemutatkoztam neki. Nem ismertem fel. Fogalmam sincs, mi van vele, de ha tánczenét hallok, eszembe jut.

CSÁKI ROBERT, Emlékezés, 2016